Sausumos, pakrančių ir gėlo vandens ekosistemų atkūrimui skirtos priemonės

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos

Vilnius, Lietuva

2026-10-15

Gamtos atkūrimo reglamento 4 straipsnio nustatyti pagrindiniai įpareigojimai

1. Europos Bendrijos svarbos buveinių būklės gerinimas

Valstybės narės turi įgyvendinti atkūrimo priemones visiems jų teritorijoje aptinkamiems Europos Bendrijos svarbos buveinių tipams, kurių būklė nėra gera, siekdamos pagerinti jų būklę.

Atkūrimo priemonės turi apimti:

- iki 2030 m. ne mažiau kaip 30 % buveinių, kurių būklė nėra gera, ploto;
- iki 2040 m. ne mažiau kaip 60 % tokio ploto;
- iki 2050 m. ne mažiau kaip 90 % tokio ploto.

Iki 2030 m., kai tinkama, prioritetas turi būti teikiamas atkūrimo priemonėms, įgyvendinamoms „Natura 2000“ teritorijose.

Gamtos atkūrimo reglamento 4 straipsnio nustatyti pagrindiniai įpareigojimai

2. Prarastų buveinių ploto įkūrimas iš naujo

Valstybės narės turi įgyvendinti priemones buveinių tipams įkurti iš naujo teritorijose, kuriose jų plotas yra mažesnis už palankų referencinį plotą, siekiant atkurti buveinių plotą, reikalingą jų ilgalaikiam išlikimui.

Turi būti įkurta iš naujo:

- iki 2030 m. ne mažiau kaip 30 % papildomo ploto, reikalingo palankiam referenciniam plotui pasiekti;
- iki 2040 m. ne mažiau kaip 60 %;
- iki 2050 m. 100 %.

Gamtos atkūrimo reglamento 4 straipsnio nustatyti pagrindiniai įpareigojimai

3. Rūšių buveinių kokybės, kiekio ir junglumo gerinimas

Valstybės narės turi užtikrinti pakankamos kokybės, kiekio ir junglumo buveines:

- Buveinių direktyvos 92/43/EEB II, IV ir V prieduose nurodytoms rūšims;
- visoms laukinių paukščių rūšims, kurioms taikoma Paukščių direktyva 2009/147/EB.

Atkūrimo priemonėmis turi būti gerinama rūšių buveinių kokybė ir kiekis bei stiprinamas ekologinis junglumas, reikalingas palankiai rūšių apsaugos būklei pasiekti ir palaikyti.

Gamtos atkūrimo reglamento 4 straipsnio nustatyti pagrindiniai įpareigojimai

4. Žinių apie buveinių būklę gerinimas

Iki 2030 m. turi būti žinoma ne mažiau kaip 90 % buveinių būklė.

Iki 2040 m. – 100 % buveinių būklė. Todėl valstybės narės turi vykdyti buveinių inventorizaciją, kartografavimą ir stebėseną.

Gamtos atkūrimo reglamento 4 straipsnio nustatyti pagrindiniai įpareigojimai

5. Atkurtų buveinių neblogėjimo užtikrinimas

Valstybės narės turi užtikrinti, kad teritorijose, kuriose buveinių būklė pagerinta ar pasiekta gera būklė, nebūtų reikšmingo būklės blogėjimo. Taip pat turi būti dedamos pastangos užkirsti kelią tolesniam buveinių nykimui.

Bendra informacija apie buveinių tipų grupes (aktualūs plotai iki 2050 metų)

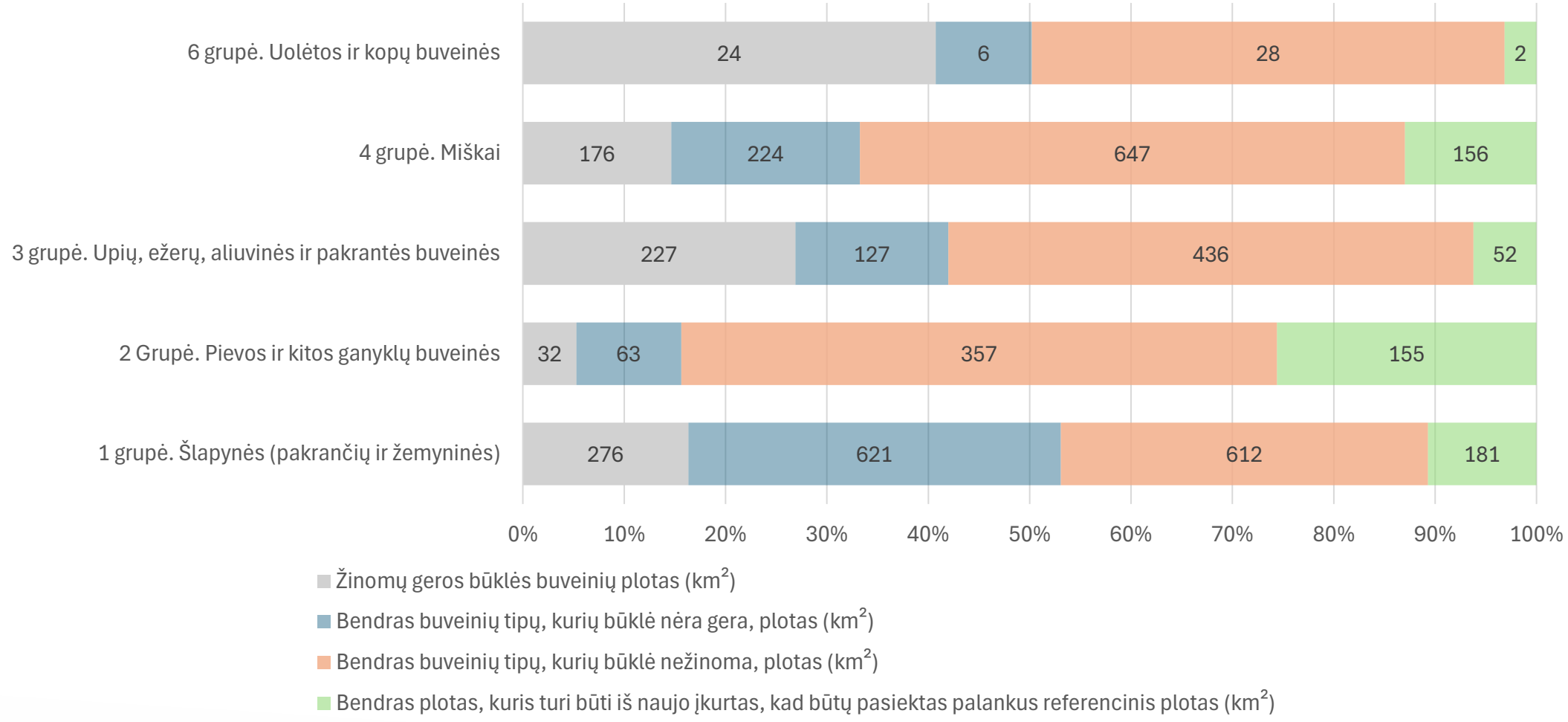

Bendra informacija apie buveinių tipų grupes (aktualūs plotai iki 2030 metų)

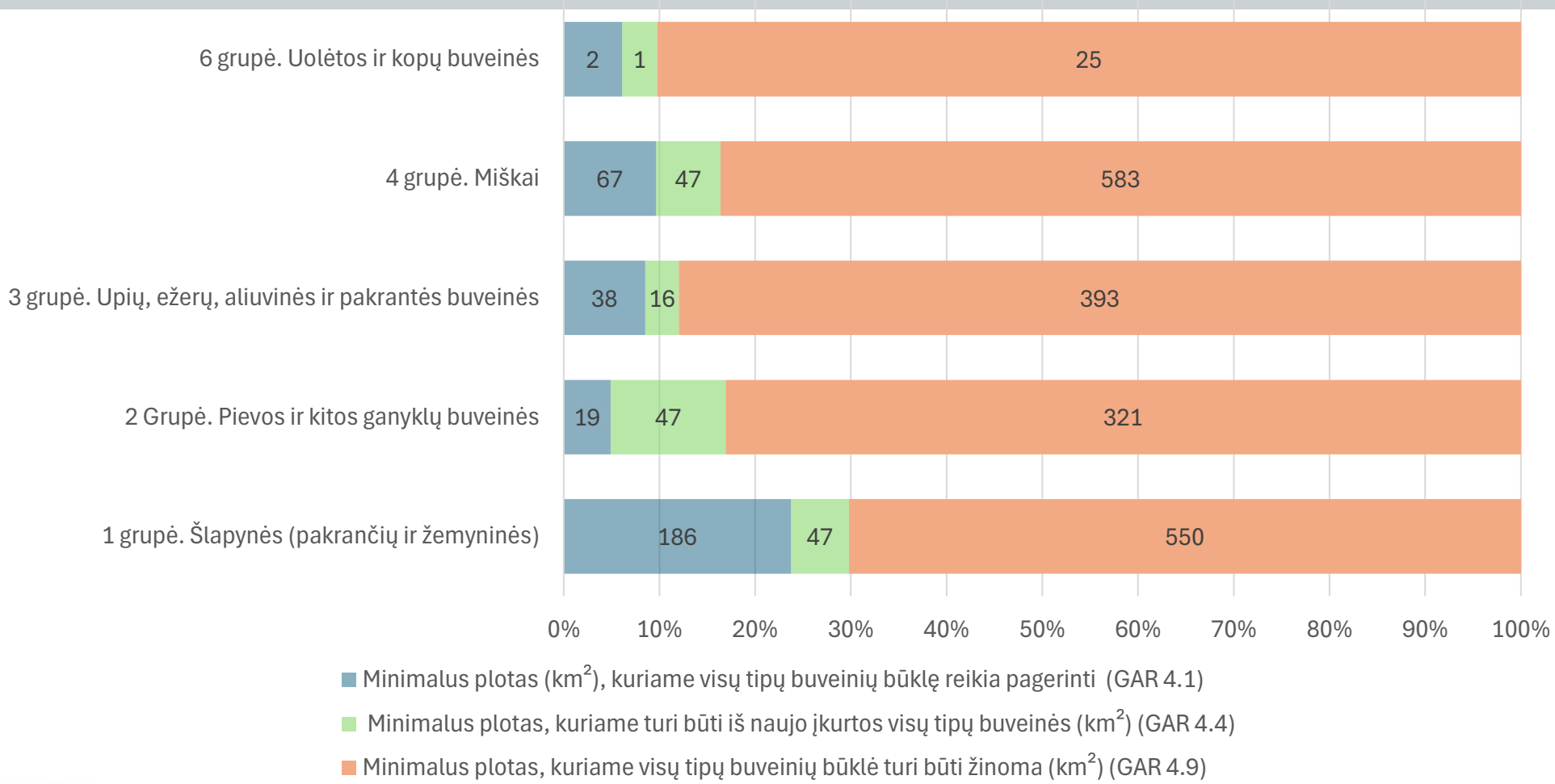

Rūšių atrankos ir grupavimo principai

- Vadovautasi principu, kad buveinių atkūrimo ir tvarkymo priemonės prisideda ne tik prie buveinių, bet ir jose aptinkamų rūšių būklės gerinimo.
- Remiantis BIOMON duomenimis nustatyta, kokios rūšys yra susijusios su konkrečiais buveinių tipais.
- Į vertinimą įtrauktos tik tos priemonės, kurios yra tinkamos konkrečių rūšių poreikiams ir gali prisidėti prie jų būklės gerinimo.
- Priemonių plotai nebuvo priskiriami rūšims tais atvejais, kai priemonė gerina buveinę, tačiau nesudaro reikšmingos naudos atitinkamai rūšiai.
- Rūšys sugrupuotos pagal buveinių tipus, kuriuose jos aptinkamos arba gali būti aptinkamos.
- Atskirai išskirtos rūšys, kurioms taikomos specifinės rūšies apsaugos ir atkūrimo priemonės, nepriklausomai nuo buveinių tvarkymo priemonių.

Tokiu būdu sudarytos rūšių grupės leidžia nuosekliai vertinti buveinių atkūrimo priemonių indėlį į Reglamento 4 straipsnio rūšių tikslų įgyvendinimą.

Rūšių grupės

Grupės kodas	Buveinės tipas	Rūšių grupė (LT)	Rūšių grupė (LOT)	Rūšių kodai
LT_ART4_7_HAB_1130_1150	1130 Upių žiotys ir 1150 Lagūnos	Kuoduotoji antis;Smailiauodegė antis;Šaukštasnapė antis;Pilkoji žąsis;Juodakrūtis bėgikas;Juodoji žuvėdra;Gulbė giesmininkė;Mažoji gulbė;Paprastasis kirtiklis;Jūrinis erelis;Mažasis kiras;Upinė nėgė;Mažasis kiras;Ūdra;Mažasis dančiasnapis;Didysis dančiasnapis;Vidutinis dančiasnapis;Lašiša;Upinė žuvėdra;Ožka;Perpelė	Aythya fuligula;Anas acuta;Spatula clypeata;Anser anser;Calidris alpina schinzii;Chlidonias niger;Cygnus cygnus;Cygnus columbianus bewickii;Cobitis taenia;Haliaeetus albicilla;Hydrocoloeus minutus;Lampetra fluviatilis;Hydrocoloeus minutus;Lutra lutra;Mergellus albellus;Mergus merganser;Mergus serrator;Salmo salar;Sterna hirundo;Pelecus cultratus;Alosa fallax	A061;A054;A857;A043-B;A466-B;A197;A038;A037;1149;A075;A862;1099;A862;1355;A767;A070;A069;1106;A193;2522;1103
LT_ART4_7_HAB_2120	2120 Baltosios kopos	Dirvoninis kalviukas;Mažasis kiras;Baltijinė linažolė;Lygutė;Upinė žuvėdra	Anthus campestris;Hydrocoloeus minutus;Linaria loeselii;Lullula arborea;Sterna hirundo	A255;A862;2216;A246;A193
LT_ART4_7_HAB_2130	2130 Pilkosios kopos	Dirvoninis kalviukas;Mažasis varpenis;Baltijinė linažolė;Lygutė	Anthus campestris;Botrychium simplex;Linaria loeselii;Lullula arborea	A255;1419;2216;A246
LT_ART4_7_HAB_2140_2170	2140 Kopų varnauogynai ir 2170 Kopų gluosnynai	Dirvoninis kalviukas	Anthus campestris	A255
LT_ART4_7_HAB_2320	2320 Pajūrio smėlynų tyruliai	Dirvoninis kalviukas;Mažasis varpenis	Anthus campestris;Botrychium simplex	A255;1419
LT_ART4_7_HAB_2330	2330 Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės	Dirvoninis kalviukas;Kalninė arnika;Pievinė lingė;Lygutė;Taškuotasis melsvys;Vėjalandė šilagėlė;Tetervinas;Smiltyninio gvazdiko tipinis porūšis	Anthus campestris;Arnica montana;Circus pygargus;Lullula arborea;Maculinea arion;Pulsatilla patens;Lyrurus tetrix tetrix;Dianthus arenarius arenarius	A255;1762;A084;A246;1058;1477;A876;1954

Sausumos, pakrančių ir gėlo vandens ekosistemų atkūrimui skirtų priemonių paketo apžvalga

45
priemonės buveinių tipų būklės gerinimui ir įkūrimui iš naujo

15
priemonių rūšių ir jų buveinių būklės gerinimui

11
priemonių žinių spragų šalinimui ir stebėsenai

15
pasyvios ir teisėkūrinės priemonės

Dalis priemonių yra įgyvendinama per LIFE projektus.

Finansuoja Europos Sąjunga

Buveinių tipų būklės gerinimas

1 grupė. Šlapynės (pakrančių ir žemyninės)

1	Pelkių ir šlapynių hidrologinio režimo atkūrimas	2030
2	Hidrologinio režimo atkūrimas pažeistose pelkių ekosistemose	2030
3	Šlapynių (pakrančių ir žemyninių) atkūrimas ir palaikymas taikant augalijos šalinimą ir ganymą	2030
4	Miško pelkių buveinių geros būklės atkūrimas ir palaikymas	2030
5	BŽŪP Strateginio plano ekologinė sistema „Ekstensyvus šlapynių tvarkymas“	2030
6	Pelkių atkūrimas derinant krašto gynybos ir aplinkosaugos interesus	2030
7	BŽŪP Strateginio plano intervencinė priemonė „Negamybinės investicijos, susijusios su biologinės įvairovės, buveinių, kraštovaizdžių atkūrimu ir išsaugojimu“	2030

Buveinių tipų būklės gerinimas

2 Grupė. Pievos ir kitos ganyklų buveinės

8	Miško pievų buveinių geros būklės atkūrimas ir palaikymas	2030
9	Pievų ir ganyklų buveinių atkūrimas taikant ganymą, šienavimą, augalijos šalinimą	2030
10	BŽŪP Strateginio plano ekologinė sistema „Kompleksinė pievų ir šlapynių priežiūros schema“: veikla „Ekstensyvus daugiamečių pievų tvarkymas ganant gyvulius“	2030
11	BŽŪP Strateginio plano ekologinė sistema "Kompleksinė pievų ir šlapynių priežiūros schema" veikla ,,EB svarbos natūralių pievų ir šlapynių bei rūšių buveinių tvarkymas" pievose	2030
12	BŽŪP Strateginio plano ekologinė sistema „Ariamosios žemės keitimas pievomis, jų išlaikymas ir priežiūra“: veikla „Ariamosios žemės keitimas daugiametėmis pievomis“	2030
13	BŽŪP Strateginio plano ekologinė sistema „Ariamosios žemės keitimas pievomis, jų išlaikymas ir priežiūra“: veikla „Daugiamečių pievų išlaikymas ir priežiūra“	2030
14	BŽŪP Strateginio plano intervencinė priemonė „Natura 2000“ žemės ūkio paskirties žemėje“	2030

Buveinių tipų būklės gerinimas

3 grupė. Upių, ežerų, aliuvinės ir pakrantės buveinės

15	Upių, ežerų, aliuvinių ir pakrančių buveinių hidrologinio režimo atkūrimas ir vandens lygio reguliavimas	2030
16	Hidrologinio režimo ežeruose atkūrimas	2030
17	Upių, ežerų, aliuvinių ir pakrančių buveinių atkūrimas taikant ganymą, šienavimą, augalijos šalinimą	2030
18	Makrofitų šalinimas iš vandens telkinių	2030
19	Taršos mažinimas taikant priemones nuotekų sistemoms	2030
20	Vandens telkinių būklės gerinimas mažinant žemės ūkio taršą	2030
21	Mažinti neigiamą hidroelektrinių poveikį vandens telkiniams	2030

Buveinių tipų būklės gerinimas

4 grupė. Miškai

22	Miškų hidrologinio režimo atkūrimas	2030
23	Miško buveinių struktūros ir funkcijų atkūrimas bei palaikymas	2030
24	Kerpinių pušynų (91T0), vakarų taigos (9010a) ir nesusivėrusių žemyninių smiltpievių (2330) buveinių struktūros formavimas taikant kontroliuojamą deginimą	2030
25	Kerpinių pušynų (91T0) buveinės struktūros atkūrimas imituojant natūralius trikdymus	2030
26	Invazinių augalų rūšių naikinimas miškuose	2030

6 grupė. Uolėtos ir kopų buveinės

27	Kopų buveinių atkūrimas	2030

28	Invazinių rūšių gausos reguliavimo planavimas ir įgyvendinimas, ankstyvasis perspėjimas ir kontrolė	2030
29	BŽŪP Strateginio plano intervencinė priemonė „Invazinių rūšių plitimo valdymas melioracijos griovių šlaituose“	2030

Buveinių tipų būklės gerinimas ir įkūrimas iš naujo

30	Atvirų pelkių ir šaltinynų buveinių būklės gerinimas ir įkūrimas iš naujo	2050
31	Durpių gavybos plotų atkūrimas	2050
32	Hidrologinio režimo atkūrimas pažeistose aliuvinių, paupių ir pelkinių miškų ekosistemose	2050
33	Upių žiočių ir lagūnų buveinių būklės gerinimas mažinant biogeninių medžiagų apkrovą ir atkuriant hidromorfologines sąlygas	2050
34	Pievų ir viržynų buveinių būklės gerinimas ir ilgalaikis tvarkymo tęstinumas	2050
35	Pievų ir kitų ganyklų buveinių įkūrimas iš naujo	2050
36	Prioritetinės buveinės 6270* „Rūšių turtingi smilgynai“ atkūrimas ir įkūrimas iš naujo	2050
37	Biomasės panaudojimo sistemos sukūrimas ir lokalių biomasės panaudojimo punktų tinklo plėtra	2050

Buveinių tipų būklės gerinimas ir įkūrimas iš naujo

38	Ežerų buveinių būklės gerinimas mažinant eutrofikaciją ir atkuriant hidrologinį režimą	2050
39	Salpų ir paupių buveinių būklės gerinimas ir įkūrimas iš naujo atkuriant užliejimo režimą	2050
40	Upių renatūralizacija atkuriant natūralią vagų struktūrą ir tėkmės sąlygas	2050
41	Upių vientisumo atkūrimas pašalinant hidrotechninius statinius	2050
42	Gamtiškosios (artimesnės gamtai) miškininkystės principų taikymas praktikoje, saugomose teritorijose, pertvarkant miškus kraštovaizdžio lygiu	2050
43	Miško buveinių būklės gerinimas ir įkūrimas iš naujo taikant aktyvią gamtotvarką	2050
44	Svetimų sumedėjusių augalų rūšių gausos mažinimas miškuose	2050
45	Kopų, smėlynų ir uolėtų buveinių būklės gerinimas ir įkūrimas iš naujo	2050

Rūšių buveinių būklės gerinimas iki 2030 m.

46	Šlapių pievų, žemapelkių ir atvirų šlapynių atkūrimas bei tvarkymas pievų ir pelkių paukščių apsaugai	2030
47	Retų ir nykstančių paukščių rūšių būklės gerinimas ir atkūrimas	2030
48	Retų ir įprastų paukščių rūšių veisimosi sąlygų gerinimas įrengiant inkilus ir dirbtines lizdavietes	2030
49	BŽŪP Strateginio plano intervencinė priemonė „Laukinių paukščių apsauga už "Natura 2000" teritorijos ribų“	2030
50	BŽŪP Strateginio plano intervencinė priemonė „Apsaugos priemonės nuo didžiųjų plėšrūnų daromos žalos“	2030
51	BŽŪP Strateginio plano intervencinė priemonė „Natura 2000“ miškuose“	2030
52	Žvejybos ir žuvų įveisimas ežeruose vykdant biomanipuliaciją	2030
53	Retų ir nykstančių gyvūnų rūšių, įrašytų į Buveinių direktyvą, būklės gerinimas ir jų buveinių atkūrimas	2030
54	Retų ir nykstančių augalų rūšių, įrašytų į Buveinių direktyvą, būklės gerinimas ir jų buveinių atkūrimas	2030

Ilgalaikės rūšių buveinių atkūrimo kryptys

55	Šlapynių ir pelkių rūšių buveinių atkūrimas taikant tikslines priemones	2050
56	Pievų, sauspievių ir atvirų smėlynų rūšių buveinių atkūrimas taikant tikslines priemones	2050
57	Vandens telkinių rūšių buveinių atkūrimas taikant tikslines priemones	2050
58	Miškų rūšių buveinių atkūrimas taikant tikslines priemones	2050
59	Agrarinio kraštovaizdžio ir gyvenviečių paukščių buveinių atkūrimas taikant tikslines priemones	2050
60	Upių jungčių gerinimas pertvarkant hidrotechninius statinius į palankius žuvų migracijai	2050

Žinių spragų šalinimas ir stebėsena

	Žinių spragų šalinimas buveinėms	
61	Valstybinės aplinkos monitoringo programos vykdymas	2030
62	ES Gamtos atkūrimo reglamento I priedo buveinių būklės nustatymo už Natura 2000 tinklo ribų programos parengimas ir įgyvendinimas	2030
63	Nacionalinės biologinės įvairovės monitoringo sistemos peržiūra, atnaujinimas ir diegimas	2030
64	Atkūrimo priemonėmis tvarkomų buveinių ir rūšių buveinių plotų būklės ir tendencijų stebėsena bei atkūrimo priemonių veiksmingumo vertinimas	2030
65	Aukštojo mokslo studijų programų, orientuotų į gamtos atkūrimo ekologiją, plėtros skatinimas	2030
66	Stebėjimo rodiklių pakankamų lygių nustatymas Nacionalinio gamtos atkūrimo plano įgyvendinimui	2030
67	Moksliniai tyrimai įvertinantys įžuvinimo veiksmingumą	2030
68	Žinių spragų šalinimas nustatant taršos šaltinius ir poveikį vandens telkiniams	2030
	Žinių spragų šalinimas rūšims	
69	Žuvų rūšių populiacijų ir buveinių moksliniai tyrimai, žuvų ir vėžiagyvių populiacijų atkūrimo priemonės	2030
70	Buveinių direktyvos rūšių, kurių apsaugos būklė nežinoma, paplitimo ir būklės nustatymas	2030
71	Paukščių rūšių, kurių būklei įvertinti trūksta duomenų, gausos, perėjimo statuso ir sankaupų vietų nustatymas	2030

Pasyvios ir teisėkūrinės priemonės

72	Sengirių (senųjų miškų) inventorizacija ir ilgalaikės apsaugos užtikrinimas	2030
73	Miškų ūkinės veiklos apribojimai NATURA2000 teritorijose, siekiant išsaugoti ir atkurti EB svarbos natūralias miškų buveines ir su miškai susijusias rūšis	2030
74	Miškų įstatymo ir poįstatyminių teisės aktų pakeitimai, stiprinantys miškų ekosistemų atkūrimą ir biologinę įvairovę	2030
75	Žemės valdytojų skatinimas įsitraukti į saugomų teritorijų gamtotvarkos veiklą	2030
76	Privalomųjų atskaitymų mechanizmo pertvarka, mažinanti plynųjų kirtimų apimtis	2030
77	Žvejybos ir žuvų įveisimo reguliavimas ir tyrimai vandens telkiniuose	2030
78	Teisinio reguliavimo peržiūra ir keitimas siekiant paviršinių vandens telkinių apsaugos	2030
79	Ilgalaikės EB svarbos buveinių apsaugos užtikrinimas įsigyjant žemės sklypus	2030
82	Poveikio aplinkai vertinimo (PAV) ir strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (SPAV) atlikimas	2030
81	Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų taikymas pelkėms ir šaltinynams, natūralioms pievoms ir ganykloms	2030
82	Aplinkosauginės kontrolės stiprinimas	2030
83	Saugomų teritorijų ir Natura 2000 tinklo planavimas, steigimas, gamtotvarkos dokumentų rengimas ir apsaugos priemonių įgyvendinimas	2030
84	Apsaugos tikslų nustatymas ir tikslinimas Natura 2000 teritorijoms	2030
85	Pilietinės visuomenės įsitraukimo į gamtos atkūrimą stiprinimas	2030
86	Mišri priemonė „Gamtos kreditų sistemos vystymas gamtinių buveinių atkūrimui skatinti“	2030

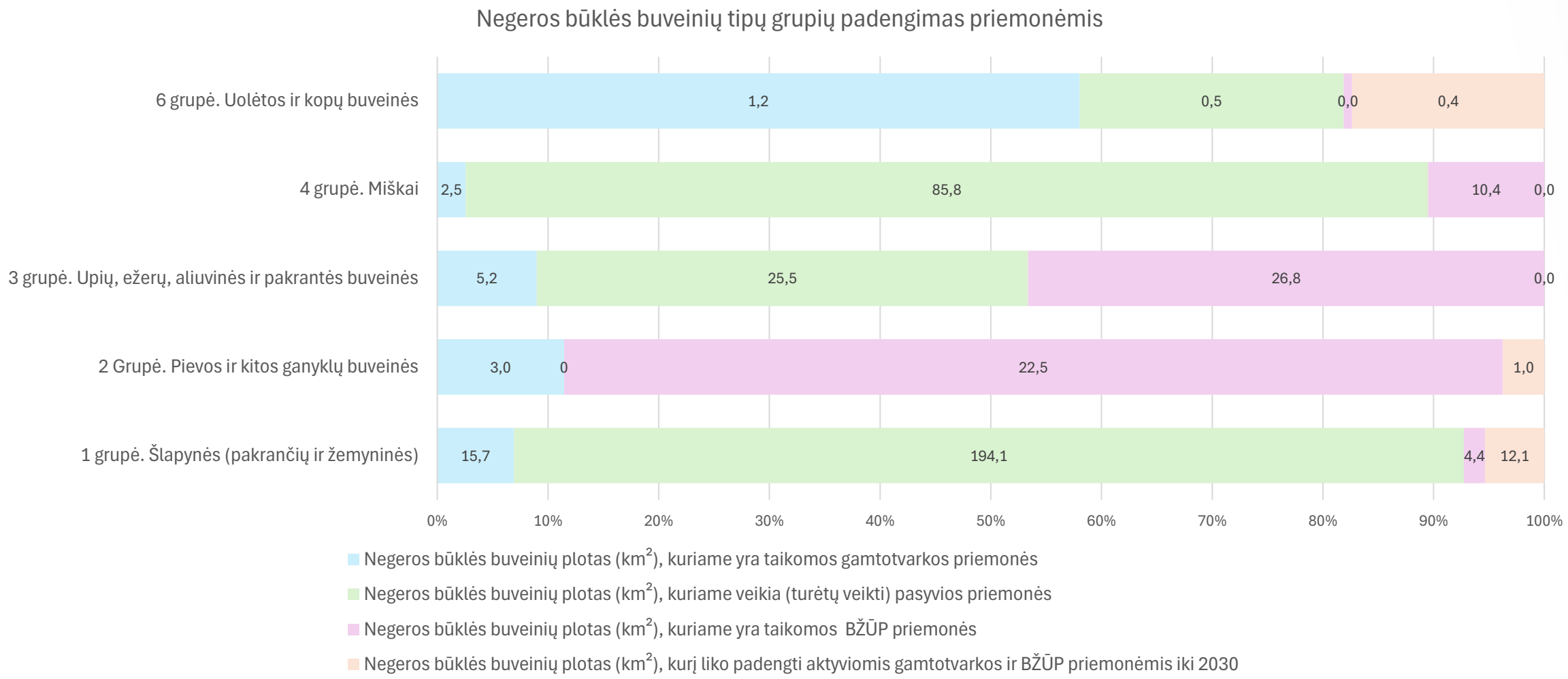
Negeros būklės buveinių tipų grupių padengimas priemonėmis
6 grupė. Uolėtos ir kopų buveinės
4 grupė. Miškai
3 grupė. Upių, ežerų, aliuvinės ir pakrantės buveinės
2 Grupė. Pievos ir kitos ganyklų buveinės
1 grupė. Šlapynės (pakrančių ir žemyninės)
1,2
0,5
0,0
0,4
2,5
85,8
10,4
0,0
5,2
25,5
26,8
0,0
3,0
0
22,5
1,0
15,7
194,1
4,4
12,1
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%
Negeros būklės buveinių plotas (km2), kuriame yra taikomos gamtotvarkos priemonės
Negeros būklės buveinių plotas (km2), kuriame veikia (turėtų veikti) pasyvios priemonės
Negeros būklės buveinių plotas (km2), kuriame yra taikomos BŽŪP priemonės
Negeros būklės buveinių plotas (km2), kurį liko padengti aktyviomis gamtotvarkos ir BŽŪP priemonėmis iki 2030

Strateginės kryptys, skirtos įgyvendinti Gamtos atkūrimo reglamento 4 straipsnio tikslus 2040 ir 2050 m. laikotarpiu

1) Europos Bendrijos svarbos buveinių palankios apsaugos būklės siekimas ir palaikymas

- Nuosekliai didinti atkurtų buveinių plotus ir gerinti jų būklę, siekiant iki 2050 m. užtikrinti ilgalaikį natūralių ir pusiau natūralių buveinių gyvybingumą bei ekologinį funkcionalumą.

2) Natura 2000 ekologinio tinklo stiprinimas ir ekologinio junglumo didinimas

- Baigti Natura 2000 tinklo formavimą, šalinti identifikuotus tinklo nepakankamumus, stiprinti ekologinius koridorius ir ryšius tarp vertingiausių gamtinių teritorijų, užtikrinant rūšių migracijos ir prisitaikymo prie klimato kaitos galimybes.

3) Saugomų rūšių buveinių kokybės, ploto ir junglumo gerinimas

- Atkurti ir palaikyti pakankamą saugomų rūšių buveinių kokybę bei plotą visoje šalies teritorijoje, sudarant sąlygas palankiai rūšių apsaugos būklei pasiekti ir išlaikyti.

Strateginės kryptys, skirtos įgyvendinti Gamtos atkūrimo reglamento 4 straipsnio tikslus 2040 ir 2050 m. laikotarpiu

4) Natūralių hidrologinių procesų ir šlapynių ekosistemų atkūrimas

- Atkurti pažeistus hidrologinius režimus, didinti pelkių, šlapynių ir kitų nuo vandens priklausomų ekosistemų atsparumą bei jų teikiamas ekosisteminės paslaugas biologinei įvairovei, vandens kokybei ir klimato kaitos švelninimui.

5) Natūralių miško ekosistemų atsparumo ir biologinės įvairovės didinimas

- Skatinti gamtiniais procesais pagrįstą miškų vystymąsi, didinti sengirių elementų, negyvos medienos ir brandžių medynų dalį bei gerinti miško buveinių ir rūšių apsaugos būklę.

6) Ilgalaikės gamtinės būklės palaikymo ir neblogėjimo sistemos sukūrimas

- Stiprinti buveinių ir rūšių stebėseną, užtikrinti atkūrimo rezultatų išsaugojimą ir užkirsti kelią pakartotinei ekosistemų degradacijai.

- Integruoti žinių spragų šalinimo metu gautus duomenis apie buveinių ir rūšių būklę į tolesnius tvarkymo ir stebėsenos planus.

Ačiū už dėmesį

